

УДК 354.31:351.741(477)

Ю.О. МИХАЙЛОВА, Харківський національний університет внутрішніх справ

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Ключові слова: міністерство внутрішніх справ, безпека життєдіяльності, персонал, органи внутрішніх справ

В умовах розбудови української державності, розвитку демократії, прагнення до вступу в Європейську Співдружність, важливого значення набувають питання створення дієвих гарантій безпечної життєдіяльності людини, які законодавчо закріплені та мають дієвий механізм реалізації, що дозволяє максимально зменшити ризик настання небажаних наслідків для її життя, здоров'я, честі, гідності, недоторканості та інших нормативно закріплених прав і законних інтересів. Особливої гостроти та актуальності питання забезпечення безпечної життєдіяльності набувають для тих категорій осіб, чия професійна діяльність нерозривно пов'язана з небезпекою та ризиком для життя та здоров'я. На жаль, підвищені ризик та небезпека є невід'ємними складовими професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ.

Багато в чому особиста безпека працівника органів внутрішніх справ залежить від нього самого – від його професійної, психологічної готовності до дій в екстремальних ситуаціях, теоретичних знань та навичок з безпеки життєдіяльності та вмінні їх реалізувати на практиці, додержання законності в діяльності, рівня дисциплінованості тощо. Однак, важливого значення для створення дієвого механізму захисту та забезпечення безпечної життєдіяльності персоналу органів внутрішніх справ має діяльність відповідних суб'єктів управління, які безпосередньо впливають на проце-

си забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу, спрямовують роботу на мінімізацію й уникнення негативного впливу різного роду факторів на працівників під час проходження служби в ОВС.

Найбільш ґрунтовно питання безпеки життєдіяльності персоналу в ОВС України висвітлені у працях М.І. Ануфрієва [1], О.М. Бандурки [2, 3.], С.В. Городянка [4], Н.П. Матюхіної [5, 6], О.Ю. Синявської [7–9]. Але ці автори висвітлюють загально управлінський підхід до безпеки життєдіяльності персоналу органів внутрішніх справ України. Сьогодні бракує робіт з визначення кола суб'єктів забезпечення безпеки життєдіяльності працівників органів внутрішніх справ, до компетенції яких віднесено реалізацію правових, організаційних, кадрових, матеріально-технічних, соціально-економічних та інших заходів, спрямованих на створення передумов забезпечення особистої безпеки працівника ОВС України як у сфері професійної діяльності, так і поза службою. Слід зазначити, що вагомих внесок у розробку проблеми визначення кола суб'єктів забезпечення життєдіяльності персоналу ОВС внесла О.Ю. Синявська, яка надала характеристику суб'єктів забезпечення життєдіяльності персоналу ОВС, розглянула особливості їх правового статусу, головні проблеми реалізації покладених на них завдань та запропонувала шляхи удосконалення діяльності цих суб'єктів. Також, заслуговує на увагу робота О.Я. Лапки, де запропонована система суб'єктів соціально-правового захисту працівників міліції України та розглянуто повноваження кожного з них [10, с.128–155]. Раніше ми визначили основні суб'єкти забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу ОВС України та розглянули їх як систему з певними ознаками [11]. Серед них, на наш погляд, особливе місце посідає Міністерство внутрішніх справ України, яке очолює усю систему органів внутрішніх справ. Тому, метою цієї статті є з'ясування ролі МВС України у системі суб'єктів забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу ОВС України, його основних повноважень щодо забезпечення безпеки

життєдіяльності персоналу ОВС України та визначення підпорядкованих структурних підрозділів, чия діяльність, у той чи іншій мірі, спрямована на забезпечення безпеки персоналу органів внутрішніх справ.

Під системою суб'єктів забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу ОВС ми розуміємо сукупність органів і посадових осіб, які відповідно до законодавства є учасниками управлінських відносин, чия діяльність спрямована на усунення небезпечних для життя, здоров'я, честі, гідності і недоторканності факторів, як під час виконання працівниками органів внутрішніх справ своїх службових завдань та обов'язків так і в їх особистій життєдіяльності, та які наділені управлінськими функціями у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу органів внутрішніх справ України та здатні їх здійснювати. Звідси, ми відмітили, що єдиного органу, який би займався лише питаннями створення безпечних умов життя та праці персоналу органів внутрішніх справ немає [11, с.132]. Однак, на наш погляд, МВС України є тим самим органом серед інших суб'єктів, на який більшою мірою покладено завдання створення та забезпечення безпеки життєдіяльності підлеглого персоналу.

Міністерство внутрішніх справ є головним, провідним органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань формування й реалізації державної політики у сфері захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, ведення боротьби зі злочинністю, охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, охорони та оборони особливо важливих державних об'єктів. Природно, що виконання цих важливих соціальних завдань вимагає від працівників органів внутрішніх справ високої професійної підготовки. Захищаючи права, свободи та законні інтереси суб'єктів правовідносин, особи рядового та начальницького складу постійно наражаються на небезпеку, ризикують своїм життям і здоров'ям. Тому, одне з пріоритетних завдань МВС України полягає в створенні безпечних умов проходження служби пра-

цівниками ОВС – якісно виконувати свої службові обов'язки зможе лише той працівник органів внутрішніх справ, життя, здоров'я, честь, гідність та недоторканість якого знаходиться в надійній безпеці.

Слід зазначити, що завдання, основні функції та методи діяльності Міністерства встановлюються Положенням про Міністерство внутрішніх справ України, яке було затверджене Указом Президента України 06.04.2011 р. [12]. МВС України має достатнє широке коло повноважень. Серед них є такі, що прямо стосуються забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу органів внутрішніх справ.

Так, міністерство відповідно до покладених на нього завдань уживає відповідно до законодавства заходів щодо забезпечення правового і соціального захисту осіб рядового і начальницького складу та працівників органів внутрішніх справ, військовослужбовців та працівників внутрішніх військ МВС України, пенсіонерів із числа військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, членів їхніх сімей, розробляє пропозиції з цих питань і вносить їх на розгляд відповідних органів; здійснює в межах компетенції державний нагляд за охороною праці в органах внутрішніх справ; взаємодіє з органами державної влади з питань соціального захисту та пенсійного забезпечення осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, військовослужбовців внутрішніх військ МВС України та членів їх сімей; організовує систему психологічного забезпечення працівників органів внутрішніх справ та внутрішніх військ МВС України і забезпечує її функціонування, здійснює психологічний відбір кандидатів на службу в органах внутрішніх справ і навчання у вищих навчальних закладах системи МВС України; забезпечує безпеку осіб, що беруть участь у кримінальному судочинстві; веде військовий реєстр працівників, пенсіонерів органів внутрішніх справ та військовослужбовців внутрішніх військ МВС України, членів їх сімей, що брали участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, організовує і здійснює в установленому порядку матеріально-техніч-

не та ресурсне забезпечення діяльності органів внутрішніх справ, установ і організацій, що належать до сфери його управління, внутрішніх військ МВС України, у тому числі приміщеннями, полігонами, засобами зв'язку, транспортними засобами, озброєнням, спеціальними засобами, пально-мастильними матеріалами, обмундируванням, іншими видами матеріально-технічних ресурсів, необхідних для виконання покладених на них завдань, розробляє, організовує і здійснює профілактичні, лікувальні, оздоровчі та реабілітаційні заходи, спрямовані на охорону і зміцнення здоров'я працівників та військовослужбовців, членів їхніх сімей, державних службовців і пенсіонерів системи МВС України; здійснює управління закладами охорони здоров'я, що належать до сфери управління МВС України, а також виконує інші функції, що впливають з покладених на нього завдань [12].

У межах своїх повноважень МВС України видає накази, що стосуються питань забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу, організує та контролює їх виконання [13, 14].

Очолює МВС України Міністр внутрішніх справ, який призначається на посаду за поданням Прем'єр-міністра України і звільняється з посади Президентом України [12]. Виконуючи свої повноваження, передбаченні Положенням про Міністерство внутрішніх справ України, Міністр внутрішніх справ України обов'язково приділяє увагу питанням забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу ОВС України, визнаючи цей напрямок у якості одного з пріоритетних напрямів роботи МВС України. Про це також свідчить значна кількість наказів, рішень колегії та керівництва МВС України, в яких мова йде про визнання безумовності пріоритетності життя і здоров'я працівників ОВС над будь-якими інтересами чи завданнями оперативно-службової діяльності, про необхідність запобігання надзвичайних подій, пов'язаних із втратами та пораненнями працівників органів внутрішніх справ, про необхідність посилення роботи зі створення безпечних умов державно-службової діяльності працівників органів внутрішніх справ [15–17].

До основних повноважень Міністра внутрішніх справ у забезпеченні безпеки життєдіяльності персоналу ОВС України можна віднести координацію здійснення іншими центральними органами виконавчої влади заходів з питань, що належать до компетенції МВС України (у тому числі і з питань створення безпечних умов життєдіяльності персоналу ОВС). Важливого значення для створення безпечних умов життєдіяльності персоналу органів внутрішніх справ мають і рішення міністра щодо розподілу та використання бюджетних коштів. У зверненні до працівників органів внутрішніх справ Міністр наголосив на необхідності підняти на вищий рівень забезпечення праці персоналу ОВС. Тобто, керівництво МВС націлене на створення кращих (у тому числі, й безпечних) умов для служби, на збільшення заробітної плати, на відстоювання соціального пакету гарантій, зокрема розв'язання житлової проблеми та збереження системи медичного забезпечення [18].

Важливого значення для створення умов безпечної життєдіяльності персоналу ОВС України мають і такі повноваження Міністра, як:

- подання на розгляд Кабінету Міністрів України проектів законів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, розробником яких є МВС України (у частині, що стосується організації та реалізації правових, організаційних, кадрових, матеріально-технічних, соціально-економічних та інших заходів, спрямованих забезпечення особистої безпеки працівника ОВС України тощо) [19];

- ведення переговорів і підписання міжнародних договорів України у частині, що стосується координації діяльності, співпраці, обміну досвідом у сфері забезпечення безпеки персоналу ОВС, обміну правовою та науковою інформацією, поставки технічних засобів, що застосовуються у боротьбі зі злочинністю, сприяння професійній підготовці кадрів і науковим дослідженням [20, 21];

- скликання та проведення наради з питань, що належать до його компетенції у тому числі і з питань стану дисципліни та законно-

сті в ОВС, покращення стану охорони праці, забезпечення особистої безпеки персоналу та підвищення його професійного рівня [17];

– підписання наказів МВС України (про які ми вже зазначали вище);

– організація роботи колегії МВС України і головування на її засіданнях [15] тощо.

Окрім Міністра внутрішніх справ, особлива роль в забезпеченні безпеки життєдіяльності персоналу ОВС належить керівникам системи МВС. Саме від професійних якостей та знань, у поєднанні із умінням взаємодіяти з іншими людьми, створювати сприятливий морально-психологічний клімат в органі або підрозділі внутрішніх справ, від уважного ставлення до підлеглих в основному залежить рівень дисципліни та законності у підрозділі, ефективність управління безпекою підлеглих працівників.

На жаль, сьогодні мають місце суттєві прорахунки в доборі, вихованні та навчанні кадрів, низький рівень організуючої ролі керівників, особливо районної та міської ланок, втрата відчуття відповідальності, неналежний контроль за службовою діяльністю й поведінкою підлеглих, формалізм та безвідповідальне ставлення до виконання поставлених міністерством завдань. На це неодноразово зверталась увага у рішеннях колегії МВС України «Про стан дисципліни і законності в діяльності органів внутрішніх справ та заходи щодо їх зміцнення», вказівках та наказах МВС України [22–24].

Оскільки ми говоримо про те, що для забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу ОВС необхідно впровадження системи заходів правового, організаційного, кадрового, матеріально-технічного, соціально-економічного характеру, ми розглядаємо та враховуємо діяльність цілого ряду структурних підрозділів МВС України, які прямо чи побічно забезпечують безпеку життєдіяльності персоналу органів внутрішніх справ, реалізуючи та впроваджуючи таку систему заходів у процесі виконання покладених на них повноважень. Серед них Департамент кадрового забезпечення, Кадрова комісія МВС України, а також система атестаційних комісій МВС

України, Департамент медичного забезпечення та реабілітації, Департамент ресурсного забезпечення МВС України, Департамент фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку МВС України, їх структурні підрозділи та відповідні підпорядковані їм на місцях підрозділи ГУ-УМВС, УМВСТ, навчальних закладів, інших установ системи МВС України.

Провідним суб'єктом забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу ОВС в системі МВС України є служби державного нагляду за охороною праці системи МВС України (ДНОП) [25], оскільки вони реалізують державну політику в галузі охорони праці в органах і підрозділах внутрішніх справ, у з'єднаннях і військових частинах внутрішніх військ, у навчальних, медичних закладах, науково-дослідних установах, підприємствах та організаціях системи МВС та ЦР ФСТ «Динамо» України, вивчають та аналізують умови праці (служби) і здійснюють періодичний контроль за їх діяльністю щодо виконання ними правових, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на збереження життя і здоров'я працівників.

Служби ДНОП здійснюють державний нагляд і внутрішньовідомчий контроль за дотриманням вимог законодавчих та нормативних актів з питань безпечного ведення робіт особами рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ, військовослужбовцями внутрішніх військ, курсантами (слухачами) навчальних закладів системи МВС, а також державними службовцями, працівниками органів та підрозділів внутрішніх справ, з якими укладено трудову угоду.

До служб ДНОП належать:

1. Відділ державного нагляду за охороною праці МВС.

2. Служби державного нагляду за охороною праці головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

Питання безпеки, збереження життя і здоров'я людей під час професійної діяльності завжди знаходилися в центрі уваги як теоре-

тиків-науковців, так і практиків сфери управління персоналом. Для будь-якого підприємства, установи, організації стан безпеки її персоналу визнається у якості одного із важливих критеріїв та показників ефективності та якісної роботи. Тому, з метою підвищення ефективності та якісної роботи персоналу ОВС України, діяльність Міністерства внутрішніх справ України, його керівництва та підпорядкованих йому структурних підрозділів, на наш погляд, повинна бути заснована на усвідомленні значення та прагненні створення надійного та дієвого механізму захисту життя, здоров'я, честі, гідності та недоторканості працівників ОВС. У свою чергу, створення такого механізму, можливе лише за умов впровадження системи надійних, ефективних та сучасних заходів правового, організаційного, кадрового, матеріально-технічного, соціально-економічного, фізичного, психологічного, технологічного характеру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ануфрієв М. І. Організаційно-правові засади управління безпекою життєдіяльності працівників органів внутрішніх справ України / Ануфрієв М. І. – Х. : Ун-т внутр. справ, 1998. – 32 с.
2. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України : підручник / О. М. Бандурка. – Х. : Ун-т внутр. справ, 1998. – 480 с.
3. Бандурка О. М. Теорія та методи роботи з персоналом в органах внутрішніх справ : підручник. / О. М. Бандурка, В. О. Соболев – Х. : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. – 480 с.
4. Городянко С. В. Організаційно-правове забезпечення безпеки діяльності працівників ОВС України: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Городянко Сергій Вікторович – К., 2008. – 188 с.
5. Матюхіна Н. П. Управління персоналом органів внутрішніх справ України (теоретичні та прикладні аспекти) : монографія / Н. П. Матюхіна ; за заг. ред. Бандурки О. М. – Х. : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 1999. – 287 с.
6. Матюхіна Н. П. Управління персоналом органів внутрішніх справ України: організаційно-правові засади: дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07 / Матюхіна Наталія Петрівна. – Х., 2002. – 420 с.
7. Синявська О. Ю. Суб'єкти управління забезпеченням життєдіяльності персоналу ОВС: система та правовий статус / О. Ю. Синявська // Форум права. – 2007. – № 2. – С. 194–200 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2007-2/07sojtps.pdf>.
8. Синявська О. Ю. Сутність та зміст управління забезпеченням життєдіяльності персоналу ОВС України (адміністративно-правові засади) : монографія / О. Ю. Синявська ; за заг. ред. Бандурки О. М. – Х., 2007. – 180 с.
9. Синявська О. Ю. Організаційно-правові засади забезпечення життєдіяльності персоналу органів внутрішніх справ України: дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07 / Синявська Олена Юхимівна – Х., 2007. – 421 с.
10. Лапка О. Я. Соціально-правовий захист працівників міліції України : навч. посіб. / О. Я. Лапка. – К. : ТОВ «Полімед-Сервіс», 2005. – 220 с.
11. Михайлова Ю. О. Система суб'єктів забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу органів внутрішніх справ / Ю. О. Михайлова // Право і безпека. – 2010. – № 5 (37). – С. 132–137.
12. Положення про Міністерство внутрішніх справ України / затв. Указом Президента України : від 06.04.2011 р., № 383/2011 // Урядовий кур'єр. – 19.04.2011. – № 71.
13. Наказ МВС України «Про стан професійної підготовки та безпеки особового складу ОВС України та заходи щодо їх вдосконалення» : від 21.10.2000 р., № 759.
14. Наказ МВС України «Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій, що сталися в органах і підрозділах системи МВС України» : від 27.12.2002 р., № 1346.
15. Рішення колегії МВС України «Про стан роботи по забезпеченню особистої без-

пеки працівників органів внутрішніх справ під час виконання ними службових обов'язків та заходи щодо її посилення» : від 29.02.1996 р., № 2КМ/1.

16. Вказівка МВС України «Про заходи щодо забезпечення особистої безпеки працівників міліції» : від 31.10.2006 р., № 899.

17. Рішення наради керівництва МВС України «Про організацію роботи щодо попередження травматизму в органах та підрозділах внутрішніх справ» : від 18.06.2007 р., № 10394/Кн.

18. Звернення міністра внутрішніх справ України А. В. Могильова до працівників органів внутрішніх справ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imzak.org.ua/articles/article/id/1387>.

19. Про органи внутрішніх справ : проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/72281>.

20. Угода про співробітництво між Міністерством внутрішніх справ України та Міністерством внутрішніх справ Російської Феде-

рації : від 04.06.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=643_351.

21. Угода про співробітництво між Міністерством внутрішніх справ України та Міністерством внутрішніх справ Республіки Болгарія : від 18.04.1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=100_066.

22. Рішення колегії МВС України «Про стан дисципліни та законності в діяльності органів та підрозділів внутрішніх справ і заходи щодо їх зміцнення» : від 23.04.2010 р., № 5 км/2.

23. Вказівка МВС України «Про покращення стану охорони праці в органах та підрозділах МВС» : від 08.09.2008 р., № 958.

24. Вказівка МВС України «Про попередження надзвичайних подій серед особового складу» : від 13.01.2009 р., № 16.

25. Наказ МВС України «Положення про служби державного нагляду за охороною праці системи МВС України» : від 31.12.2009 р., № 567.

Михайлова Ю. О. Міністерство внутрішніх справ України як суб'єкт забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу органів внутрішніх справ / Ю. О. Михайлова // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 618–623 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11mjoovc.pdf>

Міністерство внутрішніх справ України розглядається у якості центрального суб'єкту забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу ОВС України. Визначено основні повноваження міністерства та його підпорядкованих структурних підрозділів, які також впливають на процес забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу ОВС України.

Михайлова Ю.О. Министерство внутренних дел Украины как субъект обеспечения безопасности жизнедеятельности персонала органов внутренних дел

Министерство внутренних дел Украины рассматривается в качестве центрального субъекта обеспечения безопасности жизнедеятельности персонала ОВД Украины. Определены основные полномочия министерства в данной сфере и его структурные подразделения, которые также влияют на процесс обеспечения безопасности жизнедеятельности персонала ОВД Украины.

Michailova JU.O. The Ministry of Internal Affairs of Ukraine as the Subject of Safety of Ability to Live of the Personnel of Law-Enforcement Bodies

The Ministry of Internal Affairs of Ukraine is considered as the central subject of the security staff of life of the internal affairs of Ukraine. Core competencies of the Ministry and its subdivisions, which also affect the process of ensuring the life safety of personnel of internal affairs of Ukraine identified.